

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และสภาพแวดล้อมชุมชนที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ ประเด็นสำคัญมี ๒ ประการ คือ ประการแรก ต้องการศึกษาระดับความพร้อมในการประกอบอาชีพประมงกับความต้องการย้ายถิ่น ภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน เช่น จังหวัด ปัญหาในการประกอบอาชีพ ขนาดครอบครัว เป็นต้น ซึ่งเป็น การศึกษาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงเท่านั้นประการหนึ่ง ส่วนอีกประการหนึ่ง จะเป็นการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่คาดว่าจะมีอิทธิพล ต่อความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน (ทั้งหมด) ในหมู่บ้านประมง ทั้งนี้การศึกษาตามวัตถุประสงค์แรกนั้นได้เสนอไว้ในบทที่ ๓ แล้ว

ดังนั้นการศึกษาในบทนี้จึงเป็นการศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่ คาดว่ามีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมง

ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา

ปัจจัยทางประชากร	ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนบุตรที่มีชีวิต
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ได้แก่ อาชีพ รายได้ ขนาดที่ดินถือครอง ลักษณะและขนาดของที่อยู่อาศัย
ปัจจัยทางสังคม	ได้แก่ การศึกษา ศาสนา ประสบการณ์การย้ายถิ่น สถานภาพทาง การงาน และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยทางประชากรที่น่าจะมีผลต่อความต้องการย้ายถิ่น

ในการย้ายถิ่นนั้น มีข้อมูลจากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้หลายแห่งด้วยกันที่แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางด้านประชากร เป็นปัจจัยหลักอันที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชากรกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ ไม่ว่าจะเป็น โดยตรง หรือโดยความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ ในทางอ้อม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในการศึกษานี้จึงได้นำเอาลักษณะทางประชากรบางประการมา ศึกษาว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชากรในหมู่บ้านประมงในเรื่องการย้ายถิ่นอย่างไรบ้างหรือไม่เพียงใด

อายุกับความต้องการย้ายถิ่น

อายุ เป็นปัจจัยที่สำคัญมากตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของประชากร ทั้งในแง่ของความต้องการย้ายถิ่นและไม่ต้องการย้ายถิ่น กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นมักจะมีอยู่ในวัยหนุ่มสาวมากที่สุด เนื่องจากเป็นวัยศึกษา หรือมีฉะนั้นก็เป็นวัยแรงงานที่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ง่าย ความคล่องตัวกว่าเด็กซึ่งเป็นภาระในการเลี้ยงดู หรือผู้สูงอายุที่สังคมรู้สึกค่อนข้างจะติดที่มากกว่าวัยหนุ่มสาว ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงได้กำหนดสมมติฐานเพื่อการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับอายุกับความ ต้องการย้ายถิ่นไว้ว่า เมื่อประชากรมีอายุมากขึ้น ความต้องการย้ายถิ่นน่าจะน้อยลงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ผลการศึกษาในตารางที่ ๒๔ พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ในกลุ่มอายุที่สูงขึ้น สัดส่วนของความ ต้องการย้ายถิ่นจะลดลงตามลำดับ มีข้อสังเกตว่า ในกลุ่มประชากรหมู่บ้านประมงนี้ ความต้องการย้ายถิ่นแม้ในกลุ่มวัยฉกรรจ์ก็มีความคิดในการย้ายถิ่นอยู่ในสัดส่วนที่ไม่มากนัก กล่าวคือ เพียงร้อยละ ๑๓.๘ ในกลุ่มอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี และร้อยละ ๑๐.๘ ในกลุ่มอายุ ๓๐-๓๙ ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรในชุมชนนี้ยังมีความมั่นคงพอสมควรในสายตาของเขาเหล่านั้น อีกประการหนึ่ง อาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากประชากรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีอาชีพประมง และเศรษฐกิจของเขาอยู่ในทะเลหลวง ซึ่งเขาสามารถจะเดินทางไปประกอบอาชีพได้ไกล ๆ โดยไม่ต้องเปลี่ยนถิ่นที่อยู่

ตารางที่ ๒๔ ร้อยละของความ ต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอายุ

อายุ	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๑๓.๘	๘๖.๑	๑๐๐.๐ (๑๑๕)
๓๐-๓๙ ปี	๑๐.๘	๘๙.๒	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
๔๐-๔๙ ปี	๘.๘	๙๑.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๘)
๕๐-๕๙ ปี	๘.๕	๙๑.๕	๑๐๐.๐ (๑๑๘)
๖๐ ปีขึ้นไป	๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐ (๖)
รวม	๑๐.๓	๘๙.๗	๑๐๐.๐ (๕๕๔)

สถานการณ์ภาพสมรสกับความต้องการย้ายถิ่น

เนื่องจากเป็นการศึกษาหัวหน้าครัวเรือนชายเป็นสำคัญ และมีสถานการณ์ภาพสมรสเกือบร้อยละ ๕๐ ผลการศึกษาในตารางที่ ๓๐ จึงปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนที่สมรสแล้วมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้เป็นหม้าย-หย่า แยก หรือผู้เป็นโสด คือร้อยละ ๑๐.๕, ๔.๑ และ ๗.๔ ตามลำดับ ตารางที่ ๓๐ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามสถานการณ์ภาพสมรส

สถานการณ์ภาพสมรส	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
โสด	๗.๔	๙๒.๑	๑๐๐.๐ (๓๘)
สมรส	๑๐.๕	๘๙.๓	๑๐๐.๐ (๔๘๕)
หม้าย หย่า แยก	๔.๑	๙๐.๙	๑๐๐.๐ (๓๓)
รวม	๑๐.๓	๘๙.๖	๑๐๐.๐ (๕๕๖)

เมื่อนำเอาอายุมาพิจารณาด้วย ในตารางที่ ๓๑ ปรากฏว่าทุกกลุ่มอายุผู้ที่ยังไม่สมรส จะมีความคิดในการย้ายถิ่นในสัดส่วนที่น้อยกว่าผู้ที่สมรสแล้ว เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคนโสด ยังไม่มีภาระทางเศรษฐกิจมากนัก และสำหรับผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุต่ำกว่า ๓๐ ปีนั้น อาจกำลังอยู่ในระหว่างการสร้างครอบครัว ซึ่งต้องการหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในท้องถิ่นอื่นก็น่าจะเป็นได้ อย่างไรก็ตาม คำอธิบายนี้มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนของข้อมูลที่มีอยู่น้อยมากในระหว่างกลุ่มคนโสด และสมรส

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๑ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามสถานภาพสมรส และอายุ

สถานภาพสมรส/อายุ	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
<u>ต่ำกว่า ๓๐ ปี</u>			
โสด	๑๑.๕	๘๘.๕	๑๐๐.๐ (๒๖)
สมรส	๑๔.๘	๘๕.๑	๑๐๐.๐ (๘๗)
หม้าย หย่า แยก	-	-	* ก
รวม	๑๓.๘	๘๖.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๖)
<u>๓๐ - ๓๔ ปี</u>			
โสด	-	-	* ก
สมรส	๑๑.๐	๘๙.๐	๑๐๐.๐ (๑๔๕)
หม้าย หย่า แยก	๑๒.๕	๘๗.๕	๑๐๐.๐ (๘)
รวม	๑๐.๘	๘๙.๒	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๔๐ - ๔๔ ปี</u>			
โสด	๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐ (๕)
สมรส	๘.๖	๙๑.๒	๑๐๐.๐ (๑๓๖)
หม้าย หย่า แยก	๑๑.๘	๘๘.๒	๑๐๐.๐ (๑๗)
รวม	๘.๙	๙๑.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๘)
<u>๕๐ ปี ขึ้นไป</u>			
โสด	-	-	* ก
สมรส	๘.๕	๙๑.๕	๑๐๐.๐ (๑๑๗)
หม้าย หย่า แยก	๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐ (๕)
รวม	๘.๐	๙๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

* ก มีจำนวนตัวอย่างไม่ถึง ๕ ราย

ขนาดครอบครัวกับความต้องการย้ายถิ่น

* บุตร นับได้ว่าเป็นภาระอย่างหนึ่งของครอบครัวในแง่การเลี้ยงดูในขณะที่ยังพึ่งตนเองไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ย่อมหมายถึงการเพิ่มภาระของครอบครัวให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจของครอบครัว ในทางตรงข้าม ครอบครัวขนาดเล็กที่ไม่มีบุตรหรือบุตรน้อย ภาระย่อมมีน้อยตามไปด้วยเช่นกัน ✕

อย่างไรก็ดี การประกอบอาชีพในชนบทมีหลายชนิดด้วยกัน มีทั้งอาชีพที่ต้องอาศัยแรงงานของสมาชิกในครอบครัว หรืออาจไม่ต้องใช้ อาชีพเช่น อาชีพประมง เป็นอาชีพที่อาศัยแรงงานของบุตรหรือสมาชิกอื่นในครอบครัวเพื่อช่วยในการทำงาน ขนาดครอบครัวจึงมักมีขนาดใหญ่ เนื่องจากมีบุตรหลายคนซึ่งอาจเป็นเหตุให้ไม่นิยมการย้ายถิ่น เพราะการเคลื่อนย้ายลำบาก และยังมีควมจำกัดเกี่ยวกับสถานที่ที่จะทำกิน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้กำหนดสมมติฐานไว้ว่า ขนาดครอบครัวของหัวหน้าครัวเรือนน่าจะมีความสัมพันธ์ในทางกลับกันกับความต้องการย้ายถิ่น กล่าวคือ ผู้ที่มีครอบครัวขนาดใหญ่กว่าจะมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ที่มีครอบครัวขนาดเล็ก

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับขนาดครอบครัวกับความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงครั้งนี้ ในตารางที่ ๓๒ พบว่ามีความสัมพันธ์กันในทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อทดสอบด้วยค่า X^2 ซึ่งหมายความว่าความต้องการย้ายถิ่นจะลดน้อยลงเมื่อมีครอบครัวขนาดใหญ่ขึ้น

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการย้ายถิ่นระหว่างผู้ที่ไม่มีบุตร และผู้มีบุตรมาก พบว่าแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ มีผู้ต้องการย้ายถิ่นถึงร้อยละ ๓๔.๘ ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีบุตร แต่มีเพียงร้อยละ ๘.๓ ในกลุ่มผู้ที่มีบุตรมากกว่า ๕ คน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครอบครัวที่ยังไม่มีบุตรจะมีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ที่เป็นโสด คือมีภาระต่าง ๆ น้อย ความคล่องตัวยังมีมาก การย้ายถิ่นจะทำได้ง่ายกว่า จึงทำให้มีความต้องการย้ายถิ่นในสัดส่วนสูงกว่าผู้มีบุตรมาก ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ การย้ายย่อมทำได้ยากกว่า คล่องตัวน้อยกว่า โดยเฉพาะในกรณีที่มีบุตรโตแล้ว อาจเกิดความรู้สึกไม่สมัครใจในการย้ายตามครอบครัวไปยังท้องถิ่นอื่น

อย่างไรก็ตาม จากตารางเดียวกันนี้เมื่อเปรียบเทียบความต้องการย้ายถิ่นระหว่างผู้ที่มีบุตรด้วยกัน พบว่าผู้ที่มีบุตรน้อยกว่า ๒ คน มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นต่ำกว่าผู้ที่มีบุตร ๓-๔ คนเล็กน้อย คือมีร้อยละ ๘.๘ และ ๘.๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๒ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามขนาดครอบครัว

ขนาดครอบครัว	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ไม่มีบุตร	๓๔.๘	๖๕.๒	๑๐๐.๐ (๒๓)
๑ - ๒ คน	๘.๘	๙๑.๒	๑๐๐.๐ (๑๒๕)
๓ - ๔ คน	๙.๓	๙๐.๗	๑๐๐.๐ (๑๕๐)
๕ คนขึ้นไป	๙.๓	๙๐.๗	๑๐๐.๐ (๒๕๗)
รวม	๑๐.๒	๘๙.๘	๑๐๐.๐ (๕๕๕)

และเมื่อนำอายุเข้ามาพิจารณาด้วย ในตารางที่ ๓๓ พบว่ามีความสัมพันธ์น้อยมาก ระหว่างขนาดครอบครัวกับความต้องการย้ายถิ่นในแต่ละกลุ่มอายุ กล่าวคือ ในกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี และกลุ่มอายุ ๓๐-๓๙ ปี ผู้ต้องการย้ายถิ่นมากที่สุดเป็นผู้มีครอบครัวขนาดกลาง (บุตร ๓-๔ คน) ส่วนกลุ่มอายุมากกว่านี้คือกลุ่มอายุ ๔๐-๔๙ ปี และ ๕๐ ปีขึ้นไป ผู้ต้องการย้ายถิ่นมากที่สุดเป็นผู้มีครอบครัวขนาดเล็ก (บุตร ๐-๒ คน)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๓ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามขนาดครอบครัว
และอายุ

ขนาดครอบครัว/อายุ	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
<u>ต่ำกว่า ๓๐ ปี</u>			
เล็ก	๑๔.๑	๘๕.๙	๑๐๐.๐ (๖๔)
กลาง	๑๕.๐	๘๕.๐	๑๐๐.๐ (๒๐)
ใหญ่	๑๒.๕	๘๗.๕	๑๐๐.๐ (๓๒)
รวม	๑๓.๘	๘๖.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๖)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>			
เล็ก	๑๑.๔	๘๘.๖	๑๐๐.๐ (๔๔)
กลาง	๑๒.๑	๘๗.๙	๑๐๐.๐ (๖๖)
ใหญ่	๘.๕	๙๑.๕	๑๐๐.๐ (๔๗)
รวม	๑๐.๘	๘๙.๒	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๔๐ - ๔๙ ปี</u>			
เล็ก	๑๓.๖	๘๖.๔	๑๐๐.๐ (๒๒)
กลาง	๕.๑	๙๔.๙	๑๐๐.๐ (๓๙)
ใหญ่	๙.๓	๙๐.๗	๑๐๐.๐ (๙๗)
รวม	๘.๙	๙๑.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๘)
<u>มากกว่า ๕๐ ปี</u>			
เล็ก	๑๐.๕	๘๙.๕	๑๐๐.๐ (๑๙)
กลาง	๔.๐	๙๖.๐	๑๐๐.๐ (๒๕)
ใหญ่	๘.๖	๙๑.๔	๑๐๐.๐ (๘๑)
รวม	๘.๐	๙๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่น่าจะมีผลต่อความต้องการย้ายถิ่น

จากผลงานการศึกษาเอกสาร และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นในตอนต้นนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจกับการย้ายถิ่นของประชากร โดยเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง การศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจบางประการของหมู่บ้านประมงที่น่าจะนำมาศึกษาหาความสัมพันธ์กับความต้องการย้ายถิ่นในครั้งนี้ ได้แก่ อาชีพ รายได้ ขนาดที่ดินถือครอง รวมทั้งลักษณะและขนาดของที่อยู่อาศัย

อาชีพ รายได้ กับความต้องการย้ายถิ่น

ดังที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า เกือบร้อยละ ๘๐ ของชาวชนบทไทยมีอาชีพทางเกษตรกรรม มีเพียงส่วนน้อยที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ประมง ค้าขาย รับจ้าง ^{บริการ} ฯลฯ ดังนั้นเมื่อมีปัญหาในด้านอาชีพ อาทิเช่น ดินไม่ดี เพาะปลูกล้มเหลว ผลผลิตต่ำเพราะที่ทำกินน้อย ทำให้มีรายได้น้อย ไม่พอค่าใช้จ่าย ดังที่ปรากฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบางส่วนของภาคอื่น ๆ จึงทำให้เกิดความต้องการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ

ในทางตรงกันข้าม หากประชากรที่มีปัญหาดังที่กล่าวมานั้นมีรายได้พอเพียงจากการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นอาชีพที่ตนมีความถนัดหรือความคล่องตัว อันนับเป็นความสามารถในการประกอบอาชีพเป็นพิเศษแล้ว น่าจะทำให้มีความต้องการทำมาหากินอยู่ในท้องถิ่นเดิม เพราะมีความเคยชินต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เป็นอันดีอยู่แล้ว จึงดูเหมือนว่ารายได้นั้นมีความสัมพันธ์อยู่กับการประกอบอาชีพของประชากร อย่างไรก็ตาม ได้กำหนดสมมติฐานเรื่องอาชีพและรายได้ไว้ว่า ผู้ที่มีรายได้สูงกว่าน่าจะมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า

ผลจากการศึกษาจากรายการที่ ๓๔ พบว่าอาชีพนับเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น จากข้อมูลในส่วนนี้พบว่า สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพประมงที่ต้องการย้ายถิ่นมีมากเป็น ๒ เท่าของผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือมีร้อยละ ๑๐.๖ ที่เป็นชาวประมง และมีเพียงร้อยละ ๕.๓ เป็นชาวนา ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นข้อมูลของหมู่บ้านประมง ซึ่งมีประชากรมากกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นชาวประมง แม้จะคุมด้วยอายุในรายการที่ ๓๔ ยังคงปรากฏผลเช่นเดิมทุกกลุ่มอายุคือ ผู้ประกอบอาชีพประมงจะมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม

ตารางที่ ๓๔ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
เกษตรกรรม	๕.๓	๙๔.๗	๑๐๐.๐ (๗๖)
ประมง	๑๐.๖	๘๙.๔	๑๐๐.๐ (๓๒๑)
อื่น ๆ ^๑	๑๑.๙	๘๘.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๙)
รวม	๑๐.๓	๘๙.๗	๑๐๐.๐ (๕๕๖)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ ผู้มีอาชีพเกี่ยวกับวิชาชีพ, ช่างฝีมือ, งานบริการการค้า, ธุรกิจประมง, การขนส่ง และไม่จำแนกชนิดของงาน

ตารางที่ ๓๕ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอาชีพและอายุ

อาชีพ/อาชีพ	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
<u>ต่ำกว่า ๓๐ ปี</u>			
เกษตร	๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐ (๑๐)
ประมง	๑๓.๘	๘๖.๒	๑๐๐.๐ (๖๕)
อื่น ๆ	๑๗.๑	๘๒.๙	๑๐๐.๐ (๔๑)
รวม	๑๓.๘	๘๖.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๖)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>			
เกษตร	๙.๕	๙๐.๕	๑๐๐.๐ (๒๑)
ประมง	๑๐.๐	๙๐.๐	๑๐๐.๐ (๑๐๐)
อื่น ๆ	๑๓.๙	๘๖.๑	๑๐๐.๐ (๓๖)
รวม	๑๐.๘	๘๙.๒	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๔๐ - ๔๙ ปี</u>			
เกษตร	๔.๕	๙๕.๕	๑๐๐.๐ (๒๒)
ประมง	๑๐.๔	๘๙.๖	๑๐๐.๐ (๙๖)
อื่น ๆ	๗.๕	๙๒.๕	๑๐๐.๐ (๔๐)
รวม	๘.๙	๙๑.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๘)
<u>มากกว่า ๕๐ ปี</u>			
เกษตร	๔.๓	๙๕.๗	๑๐๐.๐ (๒๓)
ประมง	๘.๓	๙๑.๗	๑๐๐.๐ (๖๐)
อื่น ๆ	๙.๕	๙๐.๕	๑๐๐.๐ (๔๒)
รวม	๘.๐	๙๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

ตารางที่ ๓๖ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามรายได้

รายได้	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๕.๕	๕๐.๖	๑๐๐.๐ (๑๓๕)
๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๔.๑	๘๕.๘	๑๐๐.๐ (๑๗๗)
๒๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐ บาท	๗.๕	๙๒.๖	๑๐๐.๐ (๑๒๓)
๔๐,๐๐๑-๕๐,๐๐๐ บาท	๑๐.๗	๘๙.๓	๑๐๐.๐ (๒๘)
๕๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๗.๘	๙๒.๑	๑๐๐.๐ (๘๕)
รวม	๑๐.๕	๘๙.๖	๑๐๐.๐ (๕๕๖)

เมื่อพิจารณาระหว่างรายได้กับความต้องการย้ายถิ่น พบว่ากลุ่มผู้ที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ หรือระหว่าง ๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท เป็นกลุ่มที่มีความต้องการย้ายถิ่นมากที่สุด คือร้อยละ ๑๔.๑ รองลงมาคือกลุ่มผู้ที่มีรายได้ค่อนข้างสูงหรือมีรายได้ระหว่าง ๔๐,๐๐๑-๕๐,๐๐๐ บาท มีร้อยละ ๑๐.๗ สำหรับกลุ่มที่มีความต้องการย้ายถิ่นน้อยที่สุด คือกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลาง หรือมีรายได้ระหว่าง ๒๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐ บาท ดังที่ปรากฏในตารางที่ ๓๖ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม ประมง และอาชีพอื่น ๆ ซึ่งถ้าเป็นกลุ่มเกษตรกรนั้น ถ้าเป็นการย้ายไปประกอบอาชีพเดิม จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและทุนสำรองจ่ายในระหว่างที่เริ่มต้นตั้งถิ่นฐานในที่ใหม่จนกว่าจะสามารถนำพืชผลออกจำหน่ายได้ จึงต้องเป็นครอบครัวที่มีรายได้พอสมควรมากกว่าจะเป็นผู้ยากจน หรือค่อนข้างยากจน เพราะผู้มีรายได้สูง หรือค่อนข้างสูง ถ้าจะย้ายย่อมมีความสะดวกกว่าผู้มีรายได้น้อยกว่า

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุในตารางที่ ๓๗ พบว่าเกือบทุกกลุ่มอายุยังคงพบว่าผู้มีรายได้ค่อนข้างต่ำจะต้องการย้ายถิ่นมากที่สุด เฉพาะกลุ่มสูงอายุ คือ ๕๐ ปีขึ้นไปเท่านั้นที่พบว่าผู้ต้องการย้ายถิ่นมากที่สุด เป็นผู้มีรายได้ค่อนข้างสูง แต่มีจำนวนไม่มากนัก

ตารางที่ ๓๗ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามรายได้และอายุ

ความต้องการย้ายถิ่น	ปริมาณรายได้ต่อปี					รวม
	ต่ำ	ค่อนข้างต่ำ	ปานกลาง	ค่อนข้างสูง	สูง	
<u>ต่ำกว่า ๓๐ ปี</u>						
ย้าย	๔.๒	๒๐.๐	๑๖.๑	๐.๐	๑๕.๔	๑๓.๘
ไม่ย้าย	๙๕.๘	๘๐.๐	๘๓.๙	๑๐๐.๐	๘๔.๖	๘๖.๒ (๑๐๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๔)	๑๐๐.๐ (๔๐)	๑๐๐.๐ (๑๑)	๑๐๐.๐ (๘)	๑๐๐.๐ (๑๓)	๑๐๐.๐ (๑๑๖)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>						
ย้าย	๕.๑	๑๕.๑	๙.๔	-	๑๓.๘	๑๐.๘ (๑๗)
ไม่ย้าย	๙๔.๙	๘๔.๙	๙๐.๖	-	๘๖.๒	๘๙.๒ (๑๔๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๓๙)	๑๐๐.๐ (๕๓)	๑๐๐.๐ (๓๒)	* ก	๑๐๐.๐ (๒๙)	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๔๐ - ๔๙ ปี</u>						
ย้าย	๑๑.๙	๑๔.๙	๓.๑	๑๐.๐	๐.๐	๘.๙ (๑๔)
ไม่ย้าย	๘๘.๑	๘๕.๑	๙๖.๙	๙๐.๐	๑๐๐.๐	๙๑.๑ (๑๔๔)
รวม	๑๐๐.๐ (๔๒)	๑๐๐.๐ (๔๗)	๑๐๐.๐ (๓๒)	๑๐๐.๐ (๑๐)	๑๐๐.๐ (๒๗)	๑๐๐.๐ (๑๕๘)
<u>มากกว่า ๕๐ ปี</u>						
ย้าย	๑๔.๗	๕.๔	๐.๐	๓๓.๓	๕.๐	๘.๐ (๑๐)
ไม่ย้าย	๘๕.๓	๙๔.๖	๑๐๐.๐	๖๖.๗	๙๕.๐	๙๒.๐ (๑๑๕)
รวม	๑๐๐.๐ (๓๔)	๑๐๐.๐ (๓๗)	๑๐๐.๐ (๒๘)	๑๐๐.๐ (๖)	๑๐๐.๐ (๒๐)	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

ขนาดที่ดินถือครองกับความต้องการย้ายถิ่น

ที่ดินถือ เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีค่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะชาวชนบทที่มีอาชีพทางเกษตรกรรม ที่ดินจะถือ เป็นทรัพยากรสำคัญเช่นเดียวกับกับท้องทะเล เป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญของผู้มีอาชีพประมง นอกจากนั้นที่ดินยังจัด เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งอาจเกิดความรู้สึกผูกพันกับทรัพย์สินที่มีอยู่ได้ และในกรณีของผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเองในถิ่นที่อยู่ ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวคนไว้ไม่ให้ทิ้งถิ่นที่อยู่ได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้จึงกำหนดสมมติฐานไว้ว่า ผู้ที่มีที่ดินทำกินมากกว่าน่าจะมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินทำกินน้อยกว่า

ตารางที่ ๓๘ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามขนาดที่ดินถือครอง

ขนาดที่ดินถือครอง	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ไม่มี	๑๑.๗	๘๘.๓	๑๐๐.๐ (๓๖๖)
น้อยกว่า ๑ ไร่	๘.๓	๙๑.๗	๑๐๐.๐ (๑๒)
๑-๔ ไร่	๗.๔	๙๒.๖	๑๐๐.๐ (๘๑)
๑๐-๑๔ ไร่	๗.๗	๙๒.๓	๑๐๐.๐ (๓๘)
๒๐-๒๔ ไร่	๑๑.๑	๘๘.๙	๑๐๐.๐ (๒๗)
๓๐ ไร่ขึ้นไป	๔.๒	๙๕.๘	๑๐๐.๐ (๒๔)
รวม	๑๐.๔	๘๙.๖	๑๐๐.๐ (๔๔๔)

ผลการศึกษาจากตารางที่ ๓๘ พบว่าผู้ที่ไม่มีที่ดินถือครองมีความต้องการย้ายถิ่นในสัดส่วนที่มากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่มีที่ดินถือครองในทุกกลุ่ม คือมีร้อยละ ๑๑.๗ ในขณะที่ผู้ที่มีที่ดินถือครองมากกว่า ๓๐ ไร่ขึ้นไป มีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด คือร้อยละ ๔.๒

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ที่มีที่ดินถือครอง ปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีที่ดินถือครอง ๒๐-๒๔ ไร่ เป็นผู้ต้องการย้ายมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นที่ดินที่รวมทั้งป่าชายเลน หรือที่ดินที่ใช้ทำนาเกลือด้วย ซึ่งให้ผลผลิตไม่ต่อก็อาจเป็นไปได้

ส่วนการศึกษาความต้องการย้ายถิ่นกับขนาดของที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ประมวณนั้น ตามตารางที่ ๓๔ ปรากฏว่าสัดส่วนของความต้องการย้ายถิ่นนั้นใกล้เคียงกัน คือมีร้อยละ ๔.๘, ๑๐.๗ และ ๔.๔ ของผู้ที่ตอบว่าที่อยู่อาศัยเล็กเกินไป กำลังพอดี และใหญ่เกินไป ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้ที่มิที่อยู่อาศัยค่อนข้างทันสมัยคือชั้นเดียว หรือสองชั้นที่ยกพื้นแบบใหม่ จะมีความต้องการย้ายถิ่นในสัดส่วนที่ต่ำกว่าผู้ที่มีบ้านชั้นเดียว หรือสองชั้นแบบเก่า ทั้งนี้เพราะที่อยู่อาศัยที่เป็นแบบใหม่ อาจเป็นการสร้างหรือต่อเติมใหม่ ความผูกพันกับที่อยู่ยังมีมาก และบางครั้งอาจเป็นการสร้างขึ้น ด้วยความพึงพอใจที่จะอยู่อย่างถาวรก็อาจเป็นได้ ส่วนมากจึงไม่ต้องการที่จะย้ายออก

ตารางที่ ๓๔ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามขนาดและลักษณะ ที่อยู่อาศัย

ขนาดและลักษณะที่อยู่อาศัย	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
<u>ขนาดที่อยู่อาศัย</u>			
เล็กเกินไป	๔.๘	๔๐.๒	๑๐๐.๐ (๑๖๓)
กำลังพอดี	๑๐.๗	๘๔.๓	๑๐๐.๐ (๓๕๔)
ใหญ่เกินไป	๔.๔	๔๐.๖	๑๐๐.๐ (๓๒)
รวม	๑๐.๔	๘๔.๖	๑๐๐.๐ (๕๔๙)
<u>ลักษณะที่อยู่อาศัย</u>			
ชั้นเดียวพื้นดิน	๑๐.๒	๘๙.๘	๑๐๐.๐ (๕๙)
ชั้นเดียว ยกพื้นแบบโบราณ	๑๑.๒	๘๘.๘	๑๐๐.๐ (๓๑๓)
ชั้นเดียว ยกพื้นแบบใหม่	๖.๐	๙๔.๐	๑๐๐.๐ (๑๑๗)
สองชั้น ยกพื้นแบบใหม่	๘.๓	๙๑.๗	๑๐๐.๐ (๒๔)
ห้องแถว-เรือนแถว ตึกแถวชั้นเดียว	๑๗.๖	๘๒.๔	๑๐๐.๐ (๑๗)
ห้องแถว เรือนแถว ตึกแถวสองชั้น	๑๔.๐	๘๖.๐	๑๐๐.๐ (๒๑)
บ้านสองชั้นพื้นดิน	-	-	* ก (๕)
รวม	๑๐.๓	๘๙.๗	๑๐๐.๐ (๕๕๔)

* ก จำนวนตัวอย่างไม่ถึง ๕ ราย

ปัจจัยทางสังคมที่น่าจะมีผลต่อความต้องการย้ายถิ่น

จากผลการศึกษาริวิจัยถึงสาเหตุของการย้ายถิ่นในชนบทของไทย เท่าที่ผ่านมา..ถึงแม้จะพบว่า เศรษฐกิจซึ่งได้แก่ รายได้ ขนาด และลักษณะของที่ดินทำกิน ฯลฯ จะเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ทางสังคม เช่น การศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น การรับข่าวสาสน์ และอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้โดยประมาณว่า การอพยพย้ายถิ่นเกิดขึ้นด้วยเหตุผลทาง เศรษฐกิจ และสังคมบางอย่าง

ลักษณะทางสังคมบางประการของหมู่บ้านประมงที่นำมาศึกษาหาความสัมพันธ์กับความ ต้องการย้ายถิ่นในครั้งนี้ ได้แก่ระดับการศึกษา ศาสนา ประสบการณ์การย้ายถิ่น สภาพทางการงาน และการมีส่วนร่วมทางสังคม,

การศึกษากับความต้องการย้ายถิ่น

การศึกษาเป็นเครื่องมือช่วยทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคมดีขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบัน การศึกษาที่สูงช่วยให้คนมีความรู้ ความคิดกว้างขวางขึ้น สามารถปรับตัวได้ง่าย ในแง่ของการมีงานทำ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะรู้จักหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีได้ ซึ่งน่าจะ ทำให้คิดว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีแนวโน้มในการย้ายที่อยู่อาศัย เมื่อมีโอกาสทาง เศรษฐกิจ หรือสังคมมากกว่า

จากผลการศึกษาในตารางที่ ๔๐ ปรากฏความแตกต่างอย่างชัดเจนด้านสัดส่วนของ ผู้ต้องการย้ายถิ่นของผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถม ๔ และต่ำกว่านี้ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ประถม ๔ มีความต้องการย้ายถิ่นร้อยละ ๑๘.๐ ในขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาประถม ๔ มีร้อยละ ๘.๘ ผู้มีการศึกษาต่ำกว่าประถม ๔ มีร้อยละ ๖.๑ และมีร้อยละ ๘.๐ ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีการศึกษา

ดังนั้นระดับการศึกษากับความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนประมง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่า จะมีสัดส่วนของ ความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาต่ำกว่า และเมื่อนำตัวแปรด้านอายุมาเป็น ตัวแปรคุมในตารางที่ ๔๐ ยังคงปรากฏผลการศึกษาเช่นเดียวในกลุ่มอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี และกลุ่มอายุ ๓๐-๓๔ ปี กล่าวคือ ในกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี และ ๓๐-๓๔ ปี ที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้น ป. ๔ จะมีความต้องการย้ายถิ่นมากที่สุดคือร้อยละ ๒๘.๖ และ ๓๓.๓ ตามลำดับ แต่สำหรับในกลุ่มอายุที่สูง กว่านี้จะแตกต่างไป กล่าวคือ ในกลุ่มอายุ ๔๐-๔๔ ปี ผู้ไม่มีการศึกษาจะต้องการย้ายมากที่สุด ร้อยละ ๑๘.๒ ในขณะที่ผู้มีการศึกษาสูงกว่า ป. ๔ ต้องการย้ายถิ่นร้อยละ ๘.๑ ส่วนกลุ่มอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป

ตารางที่ ๔๐ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ไม่มีการศึกษา	๘.๐	๙๒.๐	๑๐๐.๐ (๕๐)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	๖.๑	๙๓.๙	๑๐๐.๐ (๔๙)
ประถมศึกษา	๙.๙	๙๐.๑	๑๐๐.๐ (๓๙๕)
สูงกว่าประถมศึกษา	๑๘.๐	๘๒.๐	๑๐๐.๐ (๕๐)
รวม	๑๐.๑	๘๙.๙	๑๐๐.๐ (๕๔๔)

ผู้ต้องการย้ายถิ่นมากที่สุดเป็นผู้มีการศึกษาชั้น ป. ๔ ร้อยละ ๑๒.๕ ซึ่งเป็นระดับการศึกษาของประชากรส่วนใหญ่ในกลุ่มอายุนี้ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มสูงอายุนี้ผู้มีการศึกษาต่ำกว่า ป. ๔ และสูงกว่า ป. ๔ จะไม่ต้องการย้ายถิ่นเลย

เมื่อเปรียบเทียบในกลุ่มระดับการศึกษาเดียวกัน พบว่า ความต้องการย้ายถิ่นมากที่สุดของผู้ไม่มีการศึกษาอยู่ในกลุ่มอายุ ๔๐-๔๙ ปี ส่วนผู้มีการศึกษาต่ำกว่า ป. ๔ และสูงกว่า ป. ๔ จะต้องการย้ายมากที่สุดในกลุ่มอายุน้อยกว่า คือ ๓๐-๓๙ ปี เฉพาะผู้มีการศึกษาชั้น ป. ๔ เท่านั้นที่ต้องการย้ายถิ่นมากที่สุดในกลุ่มอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔๑ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามระดับการศึกษาและอายุ

ความต้องการย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา				รวม
	ไม่มีการศึกษา	ต่ำกว่า ป. ๔	ป. ๔	สูงกว่า ป. ๔	
<u>ต่ำกว่า ๓๐ ปี</u>					
ย้าย	-	-	๑๐.๙	๒๘.๖	๑๔.๐ (๑๖)
ไม่ย้าย	-	-	๘๙.๑	๗๑.๔	๘๖.๐ (๙๔)
รวม	* ก	-	๑๐๐.๐ (๙๒)	๑๐๐.๐ (๒๑)	๑๐๐.๐ (๑๑๔)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>					
ย้าย	๙.๑	๑๕.๔	๙.๖	๓๓.๓	๑๐.๙ (๑๗)
ไม่ย้าย	๙๐.๙	๘๔.๖	๙๐.๔	๖๖.๗	๘๙.๑ (๑๓๙)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๑)	๑๐๐.๐ (๑๓)	๑๐๐.๐ (๑๒๕)	๑๐๐.๐ (๖)	๑๐๐.๐ (๑๕๖)
<u>๔๐ - ๔๙ ปี</u>					
ย้าย	๑๘.๒	๕.๓	๗.๙	๙.๑	๘.๙ (๑๔)
ไม่ย้าย	๘๑.๘	๙๔.๗	๙๒.๑	๙๐.๙	๙๑.๑ (๑๔๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๑)	๑๐๐.๐ (๑๙)	๑๐๐.๐ (๑๑๔)	๑๐๐.๐ (๑๑)	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๕๐ ปีขึ้นไป</u>					
ย้าย	๓.๗	๐.๐	๑๒.๕	๐.๐	๗.๔ (๙)
ไม่ย้าย	๙๖.๓	๑๐๐.๐	๘๗.๕	๑๐๐.๐	๙๒.๖ (๑๑๒)
รวม	๑๐๐.๐ (๒๗)	๑๐๐.๐ (๑๗)	๑๐๐.๐ (๖๔)	๑๐๐.๐ (๑๓)	๑๐๐.๐ (๑๒๑)

ศาสนากับความต้องการย้ายถิ่น

เนื่องจากประชากรบางส่วนของหมู่บ้านประมงนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าผู้นับถืออิสลามจะอยู่กันมากเฉพาะทางใต้ของประเทศเท่านั้น และค่อนข้างมีข้อจำกัดในทางศาสนาหลายอย่างที่ทำให้ดูเหมือนเป็นผู้เคร่งในศาสนา มากกว่าประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ

ด้วยเหตุนี้ จึงคาดว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามน่าจะมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยกว่าศาสนาพุทธ

ผลการศึกษาในตารางที่ ๔๒ พบว่า เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ กล่าวคือ ผู้นับถือศาสนาพุทธมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามเล็กน้อย คือมีร้อยละ ๑๐.๖ และ ๔.๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔๒ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามศาสนา

ศาสนา	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
พุทธ	๑๐.๖	๘๙.๔	๑๐๐.๐ (๓๘๗)
อิสลาม	๔.๖	๙๕.๔	๑๐๐.๐ (๑๖๗)
อื่น ๆ	-	-	-
รวม	๑๐.๓	๘๙.๕	๑๐๐.๐ (๕๕๔)

และเมื่อนำอายุเข้ามาพิจารณาประกอบในตารางที่ ๔๓ ยังคงปรากฏผลเช่นเดิม เฉพาะกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี และ ๔๐ ปีขึ้นไปเท่านั้น แต่สำหรับกลุ่มอายุ ๓๐-๓๙ ปี และ ๔๐-๔๙ ปี ปรากฏว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธทั้ง ๒ กลุ่มอายุ

ผลของการศึกษาในครั้งนี้มีข้อน่าสังเกตบางประการ ทั้งนี้เพราะโดยปกติผู้นับถือศาสนาอิสลามมักจะเป็นคนที่เคร่งครัดต่อศาสนาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่ปะปนกับศาสนาอื่น อาศัยอยู่ใกล้สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จึงไม่ย้ายที่อยู่โดยง่าย สังเกตได้จากการที่มีผู้นับถืออิสลามมากเฉพาะใน ๔ จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทยเท่านั้น จะมีน้อยมากในส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ดังนั้นการที่มีสัดส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธในบางกลุ่มอายุอาจเป็นเพราะในชุมชนประมงทางภาคใต้มีสภาพความเป็นอยู่ยากจน มีระดับการพัฒนาน้อย จึงต้องการย้ายถิ่นเพื่อหาที่ทำกินใหม่ แต่คาดว่าคงจะเป็นเพียงการย้ายถิ่นในภูมิภาคนั้นมากกว่าที่จะย้ายไปยังท้องถิ่นอื่น ๆ เพราะผู้นับถือศาสนาเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ ๔๓ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามศาสนาและอายุ

ศาสนา/อายุ	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
<u>น้อยกว่า ๓๐ ปี</u>			
พุทธ	๑๖.๕	๘๘.๕	๑๐๐.๐ (๗๙)
อิสลาม	๘.๑	๙๑.๙	๑๐๐.๐ (๓๗)
รวม	๑๓.๘	๘๖.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๖)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>			
พุทธ	๙.๕	๙๐.๕	๑๐๐.๐ (๑๐๕)
อิสลาม	๑๓.๗	๘๖.๓	๑๐๐.๐ (๕๑)
รวม	๑๐.๙	๘๙.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๖)
<u>๔๐ - ๔๙ ปี</u>			
พุทธ	๗.๘	๙๒.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๕)
อิสลาม	๑๑.๙	๘๘.๑	๑๐๐.๐ (๔๒)
รวม	๘.๙	๙๑.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๕๐ ปีขึ้นไป</u>			
พุทธ	๑๐.๒	๘๙.๘	๑๐๐.๐ (๘๘)
อิสลาม	๒.๗	๙๗.๓	๑๐๐.๐ (๓๗)
รวม	๘.๐	๙๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

ประสบการณ์การย้ายถิ่นกับความต้องการย้ายถิ่น

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมบางประการที่เกี่ยวกับความต้องการย้ายถิ่นของชาวชนบทในประเทศไทย เพ็ญพร อีระสวัสดิ์ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีโอกาสเดินทางไปจังหวัดอื่น ๆ มากเท่าใด ก็ยิ่งมีความโน้มเอียงที่จะมีความต้องการย้ายถิ่นเพิ่มขึ้น และความต้องการย้ายถิ่นจะสูงขึ้นเมื่อมีโอกาสได้ไปจังหวัดอื่น ๆ หลายจังหวัด แสดงว่า การได้เคยมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมาก่อนเป็นปัจจัยที่สำคัญอันอาจยังผลต่อการย้ายถิ่น จึงคาดว่าในหมู่บ้านประมงก็น่าจะเป็นเช่นเดียวกัน คือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมาก่อนน่าจะมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในเรื่องนี้

ผลการศึกษาจากตารางที่ ๔๔ เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เพราะปรากฏว่ามีสัดส่วนของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมาก่อนมีมากเป็น ๒ เท่าของผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในเรื่องเดียวกันนี้ กล่าวคือ ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการย้ายมาก่อน มีร้อยละ ๑๔.๐ ในขณะที่ผู้ไม่เคยย้ายมาก่อนมีร้อยละ ๗.๗ และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของความต้องการในเรื่องการย้ายถิ่นกับประสบการณ์ในการย้ายถิ่น พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อทดสอบด้วย X^2 ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าผู้ที่เคยย้ายมาก่อนจะเป็นผู้ที่เคยเห็นสภาพต่าง ๆ ทั้งในแง่ความเป็นอยู่ ด้านการงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของที่ต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่ไม่เคยย้าย จึงทำให้มีความกล้าที่จะตัดสินใจย้ายถิ่นมากกว่าเมื่อเห็นว่าจะมีโอกาสในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า

ตารางที่ ๔๔ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามประสบการณ์ในการย้ายถิ่น

ประสบการณ์การย้ายถิ่น	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
เคยย้าย	๑๔.๐	๘๖.๐	๑๐๐.๐ (๒๒๘)
ไม่เคยย้าย	๗.๗	๙๒.๓	๑๐๐.๐ (๓๒๖)
รวม	๑๐.๓	๘๙.๗	๑๐๐.๐ (๕๕๔)

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุในตารางที่ ๔๕ พบว่า ความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนที่เคยย้ายมาก่อนในกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี, ๓๐-๓๙ ปี และ ๕๐ ปีขึ้นไป จะยังมีผลเช่นเดียวกัน กล่าวคือ มีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่ไม่เคยย้ายมาก่อน เฉพาะกลุ่มอายุ ๔๐-๔๙ ปี เท่านั้นที่ปรากฏว่ามีความแตกต่างออกไปคือ ผู้เคยมีประสบการณ์ในการย้ายมาก่อนมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ไม่มีประสบการณ์ในเรื่องการย้ายถิ่น ร้อยละ ๖.๔ และ ๑๐.๖ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความต้องการย้ายถิ่นตามประสบการณ์การย้ายถิ่นตามกลุ่มอายุ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เคยมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมาก่อน จะต้องการย้ายมากสุดในกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี คือมีร้อยละ ๒๗.๗ รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ ๓๐-๓๙ ปี มีร้อยละ ๑๔.๕ และร้อยละ ๑๐.๔ และ ๖.๔ ในกลุ่มอายุมากกว่า ๕๐ ปี และ ๔๐-๔๙ ปี ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔๕ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามประสบการณ์การย้ายถิ่นและอายุ

ประสบการณ์การย้ายถิ่น/อายุ	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
<u>ต่ำกว่า ๓๐ ปี</u>			
เคยย้าย	๒๗.๗	๗๒.๓	๑๐๐.๐ (๔๗)
ไม่เคยย้าย	๔.๓	๙๕.๗	๑๐๐.๐ (๖๙)
รวม	๑๓.๘	๘๖.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๖)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>			
เคยย้าย	๑๔.๕	๘๕.๕	๑๐๐.๐ (๖๒)
ไม่เคยย้าย	๘.๔	๙๑.๖	๑๐๐.๐ (๙๕)
รวม	๑๐.๘	๘๙.๒	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๔๐ - ๔๙ ปี</u>			
ย้าย	๖.๙	๙๓.๑	๑๐๐.๐ (๗๒)
ไม่ย้าย	๑๐.๖	๘๙.๔	๑๐๐.๐ (๘๕)
รวม	๘.๙	๙๑.๑	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๕๐ ปีขึ้นไป</u>			
ย้าย	๑๐.๔	๘๙.๖	๑๐๐.๐ (๔๘)
ไม่ย้าย	๖.๕	๙๓.๕	๑๐๐.๐ (๗๗)
รวม	๘.๐	๙๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๒๕)

สถานภาพทางการงานกับความต้องการย้ายถิ่น

การเป็นเจ้าของกิจการที่ทำ หรือการเป็นเพียงลูกจ้างย่อมมีสภาพการใช้แรงงานที่แตกต่างกันในงานที่ทำ ตลอดจนความรู้สึกผูกมัดยึดเหนี่ยวก็อาจแตกต่างกันด้วยตามระดับความเกี่ยวข้องกับงานที่ทำนั้น ด้วยเหตุนี้จึงคาดว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นของตนเองน่าจะมีความต้องการประกอบอาชีพอยู่ในถิ่นเดิมมากกว่าที่จะย้ายออกไปเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แรงงานในลักษณะอื่น

ผลการศึกษาจากตารางที่ ๔๖ ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างสถานภาพทางการงานกับความต้องการในเรื่องการย้ายถิ่น กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงที่ทำงานของตนเองจะไม่ต้องการย้ายถิ่น คิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าผู้ประกอบอาชีพที่มีสถานภาพอื่น ๆ คือมีร้อยละ ๔๐.๖ ในขณะที่ผู้เป็นลูกจ้างเอกชน และข้าราชการไม่ต้องการย้ายร้อยละ ๔๗.๗ และ ๗๗.๘ ตามลำดับในทางตรงข้าม (จากตารางเดียวกันนี้) อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่ทำงานของตนเองจะมีสัดส่วนของความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด คือร้อยละ ๕.๔ ในขณะที่ผู้ทำงานให้ครอบครัวเป็นลูกจ้าง และทำราชการมีความต้องการย้ายถิ่นร้อยละ ๑๒.๐, ๑๒.๘, และ ๒๒.๒ ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่าการเป็นเจ้าของงานที่ทำมีลักษณะเช่นเดียวกับการเป็นเจ้าของบ้านหรือที่ดินที่มีส่วนในการยึดเหนี่ยวคนไว้กับถิ่นเดิมได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้างานนั้นมีสภาพที่พอเลี้ยงตนและครอบครัวได้ ย่อมไม่ต้องการย้ายถิ่นซึ่งต่างไปจากงานราชการที่มีประสพการณ์ของการทำงานที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ จึงเกิดความต้องการย้ายด้วยเหตุผลต่างกัน อาทิเช่น การย้ายเพราะครบวาระที่ประจำอยู่ หรือย้ายเพื่อเปลี่ยนแปลงหน้าที่ ตลอดจนเพื่อความเหมาะสมและอีกประการหนึ่งนั้น ระดับการศึกษาของข้าราชการถ้าจะเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ ในชนบทแล้ว ผู้ที่เป็นข้าราชการน่าจะเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ดังนั้นในเรื่องของจังหวะ โอกาส และความกล้าในการตัดสินใจจะมีมากกว่า ดังที่พบเห็นในการศึกษาริวิจัยข้างต้นที่เกี่ยวกับการศึกษากับการย้ายถิ่น ว่าจะเป็นการเลือกสรรทางบวกชนิดหนึ่ง คือผู้ที่ย้ายถิ่นจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าในพื้นที่ต้นทาง

ตารางที่ ๔๖ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่น จำแนกตามสถานภาพทางการงาน

สถานภาพทางการงาน	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ทำงานของตัวเอง	๕.๔	๕๐.๖	๑๐๐.๐ (๕๖๗)
ทำให้ครอบครัว	๑๒.๐	๘๘.๐	๑๐๐.๐ (๒๕)
เอกชน (ลูกจ้าง)	๑๒.๕	๘๗.๑	๑๐๐.๐ (๗๐)
ราชการ	๒๒.๒	๗๗.๘	๑๐๐.๐ (๑๘)
อื่น ๆ	๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐ (๕)
รวม	๑๐.๓	๘๙.๗	๑๐๐.๐ (๕๔๕)

แต่เมื่อนำอายุมาพิจารณาร่วมด้วยในตารางที่ ๔๗. ปรากฏว่ามีผลแตกต่างออกไปบางกลุ่มอายุ กล่าวคือ ในกลุ่มอายุ ๓๐-๓๙ ปีนั้น หัวหน้าครัวเรือนที่ทำงานของตนเองจะมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้มีสถานภาพทางการงานอื่น ๆ มีร้อยละ ๑๒.๐ ในขณะที่ผู้เป็นลูกจ้างต้องการย้ายร้อยละ ๕.๕ ในกลุ่มอายุนี้

สำหรับกลุ่มอายุอื่น ๆ คือ กลุ่มอายุ ๔๐-๔๙ ปี และ ๕๐ ปีขึ้นไปนั้น พบว่าผู้ทำงานให้ตนเองจะมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ทำงานเป็นลูกจ้าง หรือทำงานให้กับครอบครัว

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตสถานภาพทางการงานของผู้ต้องการย้ายถิ่นในกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี ว่ามีความแตกต่างบางประการ กล่าวคือ ผู้ทำงานราชการแม้จะมีจำนวนไม่มากนัก แต่จะมีความต้องการย้ายถิ่นมากที่สุดถึงร้อยละ ๓๗.๕ รองลงมาเป็นผู้มีสถานภาพเป็นลูกจ้างมีร้อยละ ๒๒.๒ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ทำงานของตนเองจะมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าทำงานให้ครอบครัวเล็กน้อย คือ ร้อยละ ๑๐.๕ และ ๑๐.๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔๗ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามสถานภาพทางการงานและอายุ

ความต้องการย้ายถิ่น	สถานภาพทางการงาน					รวม
	เจ้าของ	ครอบครัว	ลูกจ้าง	ราชการ	อื่น ๆ	
<u>ต่ำกว่า ๓๐ ปี</u>						
ย้าย	๑๐.๕	๑๐.๐	๒๒.๒	๓๗.๕	-	๑๓.๘ (๑๗)
ไม่ย้าย	๘๙.๕	๙๐.๐	๗๗.๘	๖๒.๕	-	๘๖.๒ (๑๐๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๗๖)	๑๐๐.๐ (๑๐)	๑๐๐.๐ (๑๘)	๑๐๐.๐ (๘)	* ก	๑๐๐.๐ (๑๑๖)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>						
ย้าย	๑๒.๐	๐.๐	๕.๘	-	-	๑๐.๘ (๑๗)
ไม่ย้าย	๘๘.๐	๑๐๐.๐	๙๔.๒	-	-	๘๙.๒ (๑๔๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๒๕)	๑๐๐.๐ (๖)	๑๐๐.๐ (๒๑)	* ก	* ก	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>๔๐ - ๔๙ ปี</u>						
ย้าย	๗.๖	๓๓.๓	๑๒.๕	-	-	๘.๙ (๑๔)
ไม่ย้าย	๙๒.๔	๖๖.๗	๘๗.๕	-	-	๙๑.๑ (๑๔๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๓๒)	๑๐๐.๐ (๖)	๑๐๐.๐ (๑๖)	* ก	-	๑๐๐.๐ (๑๕๗)
<u>มากกว่า ๕๐ ปี</u>						
ย้าย	๗.๔	-	๑๓.๓	-	-	๗.๘ (๙)
ไม่ย้าย	๙๒.๖	-	๘๖.๗	-	-	๙๒.๒ (๑๐๗)
รวม	๑๐๐.๐ (๙๔)	* ก	๑๐๐.๐ (๑๕)	* ก	-	๑๐๐.๐ (๑๑๖)

*

การมีส่วนร่วมในทางการเมือง

ตารางที่ ๔๘ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การไปออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ไปทุกครั้ง	๘.๒	๘๐.๘	๑๐๐.๐ (๔๕๐)
ไปบางครั้ง	๑๓.๖	๘๖.๔	๑๐๐.๐ (๔๔)
ไม่เคยไปเลย	๑๘.๒	๘๑.๘	๑๐๐.๐ (๔๔)
รวม	๑๐.๓	๘๔.๗	๑๐๐.๐ (๕๔๔)

เป็นที่คาดว่าคนที่บุคคลใด ๆ ได้มีส่วนร่วมกับการสังคมที่ตนอาศัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะในเรื่องความเคลื่อนไหวทางการเมืองการปกครองของชุมชนนั้น ๆ ย่อมแสดงถึงความรักความผูกพันกับชุมชนนั้น ๆ เมื่อมีความสนใจ เอาใจใส่และผูกพันมากกว่าผู้ที่ไม่ให้ความสนใจย่อมน่าจะก่อให้เกิดความรักถิ่นฐานมากกว่าความต้องการโยกย้ายไปยังถิ่นอื่น

จากผลการศึกษาจากตารางที่ ๔๘ ปรากฏว่าเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เพราะผู้ที่ไม่เคยไปออกเสียงเลือกตั้งเลยในทุกครั้ง เป็นผู้ที่มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด มีร้อยละ ๑๘.๒ รองลงไปเป็นผู้ที่เคยไปออกเสียงเลือกตั้งบ้างในบางครั้ง มีร้อยละ ๑๓.๖ ซึ่งเปรียบเทียบความสนใจ ความผูกพันกับถิ่นที่อยู่จะมีมากกว่าผู้ไม่สนใจจะไปเลือกเลย สำหรับผู้ที่มีความสนใจการเคลื่อนไหวต่าง ๆ โดยไปทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งนั้น จะมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุดในกลุ่มนี้ มีอยู่ร้อยละ ๘.๒ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของผู้ไปเลือกตั้งทุกครั้งกับไม่ไปเลย พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการย้ายถิ่นนี้ถึง ๑ เท่าตัว คือมีร้อยละ ๘.๒ และร้อยละ ๑๘.๒ ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในสังคมนี้ อาจพิจารณาไปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงมีความทันสมัยอยู่ด้วยเช่นกัน และคาดว่าคนที่ผู้ต้องการย้ายในกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมมาก (ไปเลือกตั้งทุกครั้ง) อยู่บ้าง อาจเป็นเพราะความทันสมัยประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งอาจเป็นปัญหาในการประกอบอาชีพก็น่าเป็นไปได้

เมื่อนำตัวแปรด้านอายุเข้ามาศึกษาร่วมด้วยในตารางที่ ๔๕ ผลปรากฏว่า มีแบบแผนแตกต่างกันระหว่างกลุ่มอายุ กล่าวคือ เฉพาะกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปีเท่านั้นที่มีแบบแผนเช่นเดียวกับตารางที่ ๔๔ คือ ผู้ต้องการย้ายถิ่นน้อยสุดเป็นผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงทุกครั้ง ส่วนความต้องการย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ ๓๐-๓๙ ปี พบว่า ผู้ไม่เคยไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเลยไม่ต้องการย้ายถิ่น ผู้ไปบางครั้งจะต้องการย้ายถิ่นมากที่สุด ส่วนกลุ่มอายุ ๔๐-๔๙ ปี ปรากฏว่ามีความต้องการย้ายถิ่นเพียงกลุ่มเดียว คือผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง และสำหรับกลุ่มสูงอายุนั้น ความต้องการย้ายถิ่นมีมากสุดในผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเป็นบางครั้ง ถึงร้อยละ ๒๔.๖ ในขณะที่ผู้ไม่เคยเลือกตั้งทุกครั้งมีเพียงร้อยละ ๕.๕ เท่านั้น ซึ่งหมายความว่า การมีส่วนร่วมในทางการเมืองมีความสัมพันธ์น้อยมากกับความต้องการย้ายถิ่นเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ

อย่างไรก็ตาม ความพิจารณาความต้องการย้ายถิ่นของผู้มีส่วนร่วมมาก (ไปเลือกตั้งทุกครั้ง) นั้น พบว่ามีมากสุดในกลุ่มอายุ ๓๐-๓๙ ปี ร้อยละ ๑๑.๕ ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี คือ ร้อยละ ๑๑.๑ ส่วนผู้ไปเลือกตั้งบางครั้งมีมากสุดในกลุ่มสูงอายุ คือ ๕๐ ปีขึ้นไป มีร้อยละ ๒๔.๖ และผู้ไม่เคยไปเลือกตั้งเลย จะมีความต้องการย้ายถิ่นมากเพียงกลุ่มเดียว คือผู้มีอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี มีร้อยละ ๒๐.๗ ทั้งนี้ผู้ไม่เคยไปเลือกตั้งเลยในกลุ่มอายุอื่น ๆ มีน้อยมาก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔๕ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองและอายุ

ความต้องการย้ายถิ่น	การไปออกเสียงเลือกตั้ง			รวม
	ไปทุกครั้ง	ไปบางครั้ง	ไม่เคยไปเลย	
<u>น้อยกว่า ๓๐ ปี</u>				
ย้าย	๑๑.๐	๑๕.๔	๒๐.๗	๑๓.๘ (๑๖)
ไม่ย้าย	๘๘.๙	๘๔.๖	๗๙.๓	๘๖.๒ (๘๙)
รวม	๑๐๐.๐ (๗๒)	๑๐๐.๐ (๑๓)	๑๐๐.๐ (๒๙)	๑๐๐.๐ (๑๑๕)
<u>๓๐ - ๓๙ ปี</u>				
ย้าย	๑๑.๕	๑๑.๘	๐.๐	๑๐.๘ (๑๗)
ไม่ย้าย	๘๘.๕	๘๘.๒	๑๐๐.๐	๘๙.๒ (๑๔๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๓๐)	๑๐๐.๐ (๑๗)	๑๐๐.๐ (๙)	๑๐๐.๐ (๑๕๖)
<u>* ๔๐ - ๔๙ ปี</u>				
ย้าย	๙.๐	๐.๐	-	๘.๙ (๑๔)
ไม่ย้าย	๙๑.๐	๑๐๐.๐	-	๙๑.๑ (๑๔๑)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๔๔)	๑๐๐.๐ (๘)	* ก	๑๐๐.๐ (๑๕๕)
<u>๕๐ ปีขึ้นไป</u>				
ย้าย	๕.๕	๒๘.๖	-	๘.๐ (๑๐)
ไม่ย้าย	๙๔.๕	๗๑.๔	-	๙๒.๐ (๑๑๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๑๐)	๑๐๐.๐ (๗)	* ก	๑๐๐.๐ (๑๒๐)

* ก จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า ๕ ราย

ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมของชุมชนประมงที่อาจมีผลต่อความต้องการย้ายถิ่น

สภาพแวดล้อมของชุมชน ถือว่ามีส่วนสำคัญที่อาจผลักดันให้ประชากรเกิดความต้องการย้ายถิ่นได้ ยิ่งชุมชนใดมีสภาพแวดล้อมที่ล่าช้า ยากจน ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งการขาดแคลนด้านการสาธารณสุขโรค สาธารณูปการด้วยแล้ว ความต้องการในด้านการย้ายออกของชุมชนนั้น ๆ ก็เกิดขึ้นได้มาก การศึกษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นเพื่อจะได้หาทางช่วยเหลือได้ตรงกับปัญหาที่มี และยังสามารถหาทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะติดตามมาในอนาคต

การศึกษาคั้งนี้ได้ศึกษาถึงลักษณะชุมชนรวม ๑๒ หมู่บ้าน ใน ๓ จังหวัด โดยจำแนกเป็นจังหวัดละ ๔ หมู่บ้านนั้น มีความแตกต่างกันไปทั้งความทันสมัยของหมู่บ้าน สภาพแวดล้อม สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนขนาดประชากรและครัวเรือนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านนั้น ลักษณะบางประการที่นำมาพิจารณาเป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป อาทิเช่น ลักษณะชุมชน สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

ความต้องการย้ายถิ่นของชุมชน

สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการย้ายถิ่นของประชากรนั้น มักจะมาจากปัจจัยผลักดันทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นเดิมเป็นสำคัญ

จากข้อมูลดังกล่าวไว้ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า หมู่บ้านประมงในจังหวัดระยองมีสภาพและสถานะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าหมู่บ้านประมงในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดพังงา อาทิเช่น ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชากร และสภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ตลอดจนการคมนาคมที่ทำการสำรวจ ทำให้มีปรากฏการณ์ของความต้องการย้ายถิ่นให้เข็้นน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ เพราะยังคงมีสภาพที่เลี้ยงตัวได้ ซึ่งตรงข้ามกับหมู่บ้านประมงในจังหวัดเพชรบุรีที่กำลังประสบปัญหาหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปัญหาความยากจนไม่มีเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ทันสมัย ทำให้การหากินผิดเคื่อง ปัญหาเรื่องน้ำจืด ปัญหาเรื่องบริการอนามัยของหมู่บ้าน และอื่น ๆ ปัญหาเหล่านี้ผลักดันให้ชาวประมงบางหมู่บ้านของจังหวัดเพชรบุรีได้พากันละทิ้งถิ่นฐานบ้านช่องลงไปประกอบอาชีพประมงในทางตอนใต้สุดของประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวัยหนุ่มสาว

สำหรับจังหวัดพังงานั้น การทำประมงยังล่าหลังอยู่มาก มีรายได้ต่ำ จึงเกิดปัญหา เช่นเดียวกับจังหวัดเพชรบุรี นั่นคือการย้ายถิ่นออกจากหมู่บ้านเพื่อไปประกอบอาชีพยังถิ่นอื่น ๆ เป็นจำนวนมากสุดเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างจังหวัดระยอง เพชรบุรี และพังงา ดังที่ปรากฏผล การศึกษาในตารางที่ ๕๐ ที่พบว่าความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงมีความ สัมพันธ์ในทางกลับกันกับระดับการพัฒนาของจังหวัด คือหัวหน้าครัวเรือนในจังหวัดพังงา มีความต้องการ ย้ายถิ่นมากที่สุด คือร้อยละ ๑๒.๒ และมีแนวโน้มลดลงในจังหวัดที่มีระดับการพัฒนามากขึ้น คือมีร้อยละ ๘.๘ และ ๘.๘ ในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดระยองตามลำดับ

ตารางที่ ๕๐ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	ต้องการย้าย	ไม่ต้องการย้าย	รวม
ระยอง	๘.๘	๘๑.๒	๑๐๐.๐ (๑๘๕)
เพชรบุรี	๘.๘	๘๐.๑	๑๐๐.๐ (๑๓๑)
พังงา	๑๒.๒	๘๗.๘	๑๐๐.๐ (๑๘๐)
รวม	๑๐.๓	๘๙.๗	๑๐๐.๐ (๕๕๕)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย